

İÇİNDEKİLER

TABLO VE ŞEKİLLER LİSTESİ	4
1. YÖNETİCİ ÖZETİ	5
2. SEKTÖRE GENEL BAKIŞ	9
2.1. Sektörde Küresel Pazarın Görünümü	9
2.2. Sektörde Türkiye'nin Performansı Ve Türkiye Pazarının Görünü	12
3. AMASYA'DA DOĞAL TAŞ SEKTÖRÜNÜN GÖRÜNÜMÜ	18
3.1. Amasya Sanayisinin Genel Görünümü	18
3.2. Sektörel Analiz İçin Elmas Modeli	22
3.3. Sektörel Analiz İçin Kullanılan Metodoloji	23
3.4. Amasya Doğal Taş Sektörünün Analizi	24
3.4.1. Girdi Koşulları	25
3.4.2. Devlet Teşvikleri	30
3.4.3. Destekleyici Faktörler	31
3.4.4. Talep Koşulları	32
3.4.5. Rekabet koşulları	33
VARARLANILAN KAYNAKLAR	34

TABLO ve ŞEKİLLER LİSTESİ

Tablo 1: Amasya ilinin Genel Göstergeleri - 19

Tablo 2: 01.01.2001-31.08.2012 Arasında Yatırım Teşvik Belgeli Yatırımlar ve İstihdam - 20

Tablo 3: Amasya İli Organize Sanayi Bölgeleri - 21

Tablo 4: Amasya'daki ihracatçı ve ithalatçı Firmalar ile İhracat - İthalat Değerleri - 22

Tablo 5: Teşvik Sistemi - 30

Tablo 6: Örnek Yatırım ve Teşvik Tablosu - 31

ŞEKİL 1 ALP – HİMALAYA KUŞAĞI - 9

ŞEKİL 2 DÜNYA DOĞAL TAŞ TÜKETİMİ VE ÖNGÖRÜLEN TREND - 10

ŞEKİL 3 1990 – KİL LDÖNEMİ DÜNYA DOĞAL TAŞ TİCARETİNDEKİ TREND - 11

ŞEKİL 4 DÜNYA DOĞAL TAŞ PAZARINDAKİ İLK 10 İHRACATÇI, 2011 - 11

ŞEKİL 5 DÜNYA DOĞAL TAŞ PAZARINDAKİ İLK 10 İTHALATÇI, 2011 - 12

ŞEKİL 6 DÜNYA EKONOMİSİNDE GELİŞEN PAZARLAR (EMERGING MARKETS) - 12

ŞEKİL 7 TÜRKİYE'NİN 2000 – İN YEARASI BÜYÜME ORANLARI (%) VE DÜNYA NYA ORANLARIYLA KIYASLAMALI GÖRÜNÜM - 13

ŞEKİL 8 2001 – KİL ÜARASI MİLLİ GELİRDEKİ DEĞİŞMELER - 13

ŞEKİL 9 İNŞAAT SEKTÖRÜNDEKİ 2000 – ŞAAT BÜYÜME TABLOSU - 14

ŞEKİL 10 DÜNYA İNŞAAT SEKTÖRÜNDE BÜYÜME BEKLENTİSİ, 2009 - 14

ŞEKİL 11 DÜNYA PAZARLARI İÇİN 2009 – İN ABÜYÜME TAHMİNİ - 15

ŞEKİL 12 KÜRESEL PAZARDA BEJ MERMER PLAKA ÜRETİMİ, 2009 - 16

ŞEKİL 13 MADEN İHRACATININ ÜRÜN GRUPLARINA GÖRE DAĞILIMI (2011) VE DOĞAL TAŞ GRUBU - 16

ŞEKİL 14 YILLAR İTİBARIYLA TÜRKİYE'NİN DOĞAL TAŞ İHRACATI - 17

ŞEKİL 15 TÜRKİYE DOĞAL TAŞ İHRACATINDA ÖNDE GELEN ÜLKELER - 17

ŞEKİL 16 AMASYA'DAKİ SANAYİ İŞLETMELERİNİN SEKTÖREL DAĞILIMI (2011) - 19

ŞEKİL 17 AMASYA'DAKİ SANAYİ İŞLETMELERİNİN BÜYÜKLÜKLERİ (2011) - 20

ŞEKİL 18 AMASYA İLİ YENİLİK GÖSTERGELERİ 1995-2009 - 21

ŞEKİL 19 SEKTÖREL ANALİZ İÇİN ELMAS MODELİ - 22

ŞEKİL 20 VERİ TOPLAMA SÜRECİ - 23

ŞEKİL 21 DOĞAL TAŞ SEKTÖRÜNDEKİ ŞİRKET TÜRLERİ VE FAALİYET SÜRELERİ - 24

ŞEKİL 22 FİRMA GELİRİNİN İÇ VE DIŞ PAZARA GÖRE DAĞILIMI (2009) - 25

ŞEKİL 23 AMASYA'DAKİ DOĞAL TAŞ REZERVİNİN DÜNYA VE TÜRKİYE REZERVLERİ İLE KIYASLAMALI GÖRÜNÜM - 26

ŞEKİL 24 FİRMA BEYANLARINA GÖRE EN ÇOK İHRACAT YAPILAN ÜLKELER (2011) - 26

ŞEKİL 25 “AMASYA BEJİ KÜRESEL TANITIMI HIZLANDIRAN VE KOLAYLAŞTIRAN BİR FAKTÖRDÜR” İFADESİNE SEKTÖRDEKİ FİRMALARIN KATILIM DÜZEYİ - 27

ŞEKİL 26 AMASYA'DAKİ FİRMALAR GÖZÜYLE AMASYA'NIN SUNDUĞU AVANTAJLAR - 28

ŞEKİL 27 ORTAÖĞRETİM KURUMLARININ DAĞILIMI, 2010 - 29

ŞEKİL 28 SAMSUN LİMANI VE KARADENİZ'E KOMŞU ÜLKELER - 32

ŞEKİL 29 AMASYA DOĞAL TAŞ SEKTÖRÜNDEKİ FİRMALARIN KAPASİTE KULLANIM ORANLARI - 33

1.YÖNETİCİ ÖZETİ

Ülkeler arasındaki siyasi sınırların artık giderek göstermelik hale gelmesi ile birlikte ülkeler de birbirine entegre tek ve büyük bir pazarın parçaları haline gelmektedir. Kısaca küreselleşme ya da globalleşme olarak adlandırılan bu durum dünyada yaklaşık olarak son 25 yıllık dönemin en önemli olayıdır. 1989 yılında Berlin Duvarının yıkılması ile sembolize edilen küreselleşme sürecini ortaya çıkaran temel faktörler; iletişim ve ulaşım teknolojilerindeki devrimsel gelişmelerdir. Böylelikle, farklı ülkelerdeki ve coğrafyalardaki toplumların birbirleri ile anlık haberleşmesi ve aralarındaki ulaşımın -eski dönemlere kıyasla- oldukça kolaylaşması dünyadaki tüm işleyişleri, düşünme biçimlerini ve iş yapış tarzlarını da derinden etkilemiştir.

Küreselleşmenin etkileri her sahada kendini gösterdiği gibi, iş dünyasına da doğrudan yansımaktadır. Bu durum; pazarların küreselleşmesi ve dolayısıyla da rekabetin küreselleşmesi anlamına gelmektedir. Küresel rekabet, işletmeler için dünyanın her yerinden rakiplerle mücadele edebilmeyi gerekli kılmaktadır. Dolayısıyla, her işletme için temel bir zorunluluk; rekabet edebilme kabiliyetlerini yani rekabet gücünü geliştirecek süreçlere sahip olmaktır. Bunun ortaya çıkabilmesi için, öncelikle, tüm yönetim kadrolarınca paylaşılan geniş bir vizyon olmalıdır. Bu vizyon; yenilenen dünya koşullarında pazar faaliyetlerinin nasıl tasarlanması gerektiğini, tüketicilerin taleplerinin nasıl değiştiğini ve değişmekte olduğunu, kalite kavramının merkezi rolünü, rekabetin nasıl ve ne yöne doğru farklılaştığını, dünyanın çeşitli yerlerindeki hammadde kaynaklarına nasıl ulaşılabileceğini ve pazarda avantaj oluşturacak faktörlere nasıl sahip olunabileceğini anlamakla yakından ilişkilidir. Kısaca, doğru ürün ve hizmetlerin doğru hedef pazarlara doğru zamanlarda doğru metotlarla sunulabilmesi ancak pazardaki gelişmeleri anlamak ve bu konuda öngörü sahibi olabilmek ile sözkonusu olabilecektir.

Bu çalışmanın amacı, doğal taş sektöründe küresel ve ulusal pazarı analiz etmek ve bu çerçevede Amasya bölgesinin, sahip olduğu geniş hammadde kaynakları ve lojistik avantajları ile, yatırımcılara sunduğu muhtemel fırsatları sistematik bir biçimde ortaya koymaktır. Bu yolla, yatırımcılara, verecekleri çeşitli yatırım kararları için bir ön klavuz olarak hizmet vermesi amaçlanmaktadır.

Bu rapor, doğal taş sektörü için küresel pazardaki güçlü büyüme ve dünyanın birçok bölgesindeki giderek artan talep nedeniyle, büyük miktarda ve özel niteliklere sahip hammadde kaynaklarıyla Amasya bölgesinin çok güçlü bir ihracat potansiyeline – ve dolayısıyla üretim potansiyeline- sahip olduğunu belirtmektedir. Dünya doğal taş üretiminin yıllık büyüme oranı % 8'in üzerinde olarak hesaplanmaktadır. Dünyadaki birçok sektörün büyüme değil tam tersine küçülme- daralma problemleri yaşadığı bir periyotta % 8'lik büyüme oranı oldukça parlak bir durumu ifade etmektedir. Ortalama olarak dünya yıllık doğal taş üretimi 100 milyon metrik tonun üzerindedir ve doğal taş için yapılan tüketim harcamaları 40 milyar \$ değerinde bir büyüklük oluşturmaktadır. Tüm dünyada doğal taş sektöründe üretilen ürünlerin yaklaşık yarısı Orta Doğu, Uzak Doğu ve Avrupa'da tüketilmektedir.

Pazar başarısına ve rekabet gücü geliştirmeye ilişkin olarak oluşturulan iş planlarının önemli bir

tamamlayıcısı; doğru maliyetler ile faaliyet göstermeyi başarabilmektir. Bir yandan hammadde ve üretim maliyetleri, ürünleri pazara ulaştırabilmek için lojistik maliyetleri ve diğer yandan arazi, fabrika gibi yatırım maliyetleri ve genel işletme giderleri küresel rekabet koşullarında kritik önem taşımaktadır. Yatırımları belli bölgelerde toplayabilmek için devlet mekanizmasının işletmelere sunduğu yatırım destekleri ve teşvikleri de maliyetlerin minimizasyonu çerçevesinde dikkatle takip edilmesi gereken bir faktördür. Belli bölgelere ve bu bölgelerdeki belli faaliyet alanlarına sağlanan destek ve teşvikler, rakiplere kıyasla daha düşük maliyetlere ulaşmayı ve dolayısıyla pazarlara daha rekabetçi fiyatlar teklif edebilmeyi yada daha yüksek kar marjlarını gündeme getirmektedir.

Her türlü sektörde işletmelerin rekabet gücü iki ana faktöre bağlıdır; birincisi, işletmelerin geçmişten getirdikleri ya da zamanla geliştirdikleri uzmanlık, teknolojiye sahiplik, yönetim kültürü, yüksek iş ahlakı ve kurumsallaşma şeklinde tarif edilebilecek “know-how” (o sektöre – o işe özgü bilgi birikimi) faktörüdür. İkincisi ise birtakım “yapısal” avantajlara sahip olabilmektir. Bunlar ise, özellikle hammadde kaynaklarına ve önemli pazarlara yakınlıktır. Bu yapısal avantajlar olmadığında işletmelerin sahip olduğu bilgi birikiminin (know-how) bir pazar avantajına dönüşebilmesi oldukça zor bir durumu ifade etmektedir ki “yapılabilirlik” açısından çok büyük bir mücadele ve büyük finansal kaynakların tahsisini gerektirmektedir. Oysa yapısal avantajların varlığı durumunda rekabet üstünlüğüne zaman kaybetmeden hızla ulaşabilme imkanı bulunmakta ve pazar başarısı beklentisi daha net olarak işletmelerin önüne gelmektedir.

Doğal taş sektörü yoğun olarak hammadde kaynaklarının varlığına dayalı olarak faaliyetlerin ortaya çıktığı bir sektördür. Yalnızca hammadde kaynaklarının varlığı yeterli olmayıp, her sektörde olduğu gibi bu sektörde de faaliyetlerin etkin ve verimli yapılabilmesini sağlayan faktörlerin varlığı gereklidir. Bu noktada; hammadde kaynaklarının bulunduğu bölgenin lojistik avantaj ya da dezavantajları, ülkenin yada bölgenin ana ulaştırma koridorları, sektörel kümelenmelerin varlığı ve birlikte oluşturdıkları hareketlilik ön plana çıkmaktadır. Bu durumda sektörden temel beklenti; maliyet avantajlarını yansıtan, kalite düzeyi yüksek ve pazarlara hızla ulaşabilen faaliyetler tasarlanmasıdır.

Amasya bölgesinin bu açıdan ele alındığında önemli üstünlükleri bulunmaktadır. Amasya coğrafi açıdan Türkiye'deki iki ana (doğu – batı ve kuzey – güney) ulaşım koridoru üzerinde bulunmakta ve ülkedeki başlıca coğrafi bölgelerin kesişim noktasında yer almaktadır. Hammadde avantajları ile birlikte ele alındığında, bu özelliği ile Amasya hem Türkiye içindeki ulusal pazarlar için, hem de uluslararası ticarete Avrupa, Karadeniz Ülkeleri, Rusya, Ortadoğu ve Kuzey Afrika ülkeleri için bir üretim ve dağıtım merkezi olabilecek özel bir durumu temsil etmektedir.

Bu raporda Amasya doğal taş sektörünün mevcut durumu analiz edilmekte ve hem küresel pazarda hem de ulusal pazarda işletmelere sunduğu özel rekabet avantajları ve pazar fırsatları ortaya konmaktadır. Bu çalışmanın amaçlarına hizmet edebilmek için, veri-bilgi toplama sürecinde kullanılan yöntem üç aşamayı içermektedir. Bunlardan birincisi, çeşitli resmi ve gayri resmi raporlar, istatistikler gibi basılı kaynakları taramak; ikincisi, sektörün önde gelen oyuncularını ve kamu temsilcilerinden oluşan özel bir ekiple Odak Grubu çalışmaları yapmak; ve üçüncüsü de sektörde yer alan diğer işletmeler ile görüşerek yüzyüze anketler düzenleyerek birincil kaynakların değerlendirmelerini tespit etmektir.

2. SEKTÖRE GENEL BAKIŞ

2.1. Sektörde Küresel Pazarın Görünümü

Doğal taşlar insanoğlunun kullandığı ilk inşaat malzemesidir. Bu nedenle sektörün geçmişi ilk insanların yeryüzündeki faaliyetlerine kadar uzanmakta ve dolayısıyla dünyanın en eski sektörlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Doğal taş sektörü, inşaat endüstrisinin başlıca tedarikçilerinden biri olması nedeniyle tüm dünyada ekonomik hareketliliğe önemli düzeyde katkı sağlayan bir işkolunu temsil etmektedir. Öte yandan tüm dünyada bireylerin ve ailelerin gelir seviyelerinin giderek yükselmesi sonucu, daha yüksek konfor arayışı belirgin hale gelmekte ve dünyanın birçok bölgesinde konformist yaşam tarzları oluşmaya başlamaktadır. Daha yüksek konfor arayışını merkeze alan yaşam tarzları doğal taş sektörü açısından da önemli fırsatların sinyali anlamına gelmektedir. Bir yandan inşaat sektörünün ortaya çıkardığı yeni yapılanmalar ve diğer yandan da konfor arayışları doğrultusunda mevcut yapılardaki yenilenmeler bir arada ele alındığında doğal taş sektörünün hitap ettiği küresel pazarın büyüklüğü ve canlılığı açıkça görülmektedir. Bu nedenle özellikle büyük ölçekli finansal yatırımcılar için çekici bir yatırım alanı olarak ön plana çıkmaktadır.

Tabiatla çok çeşitli doğal taşlar bulunduğu ve bunlar çeşitli amaçlarla çıkartılıp kullanıldığı için, mermercilik alanının diğerlerinden ayırt edilebilmesi adına, tüm dünyada giderek kabul gören ifade biçimi Boyutlandırılmış Blokaş Sektörü ifadesidir.

Tüm dünyadaki mermer rezervleri toplamının 15 milyar m3 (görünür + muhtemel + mümkün) olduğu hesaplanmaktadır (Ulu, 2008). Bu rezerv miktarının çok büyük bir kısmı Alp- Himalaya Kuşağı olarak adlandırılan coğrafyada bulunmaktadır. Bu coğrafyada yer alan ve mermer hammaddesine sahip olan başlıca ülkeler; batıda Türkiye, Yunanistan, İtalya, İspanya; doğuda İran, Pakistan; ve Himalaya Yükseltisi olarak adlandırılan bölgede Hindistan ve Çin olarak sıralanmaktadır. Alp-Himalaya kuşağı şekil 1'de gösterilmektedir.

Şekil 1 : Alp – Himalaya Kuşağı

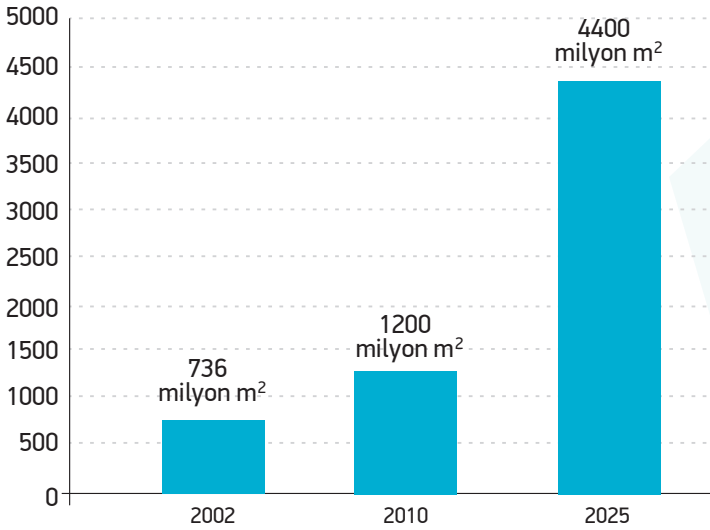

Alp – Himalaya kuşağında sıralanan ve hammadde kaynaklarına sahip olan ülkeler arasında İtalya

ve Çin, küresel doğal taş pazarının lideri konumunda olup, İtalya hem mermer kalitesi hem de mermer işleme teknolojileri bakımından diğer tüm ülkelerin önünde yer almaktadır.

2010 yılında tüm dünyada mermer ve granit ihracatı 13.7 milyar \$ değerine ulaşmıştır. Bu ekonomik büyüklüğün çok büyük bir kısmı (10 milyar \$) işlenmiş ürünler segmentinde gerçekleşmiştir (İGM, 2012). 1999 yılından bu yana dünya doğal taş üretimi % 8.7 oranında bir büyümeye göstermiştir. Küresel doğal taş sektörünün 2025 yılına kadar % 8'in üzerinde büyüyeceği öngörülmektedir (World Stone Industry Data, 2004). Şekil 2'de tüm dünyadaki doğal taş tüketim miktarı 2003 rakamları ile 2025 beklentisi kıyaslanarak gösterilmektedir.

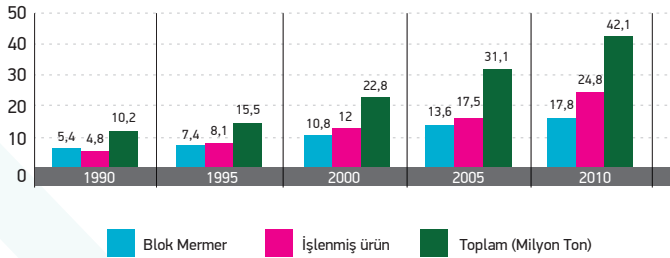
Şekil 2: Dünya Doğal Taş Tüketimi ve Öngörülen Trend

Kaynak: World Stone Industry Data 2004

Tüm dünyada doğal taş kullanımına yönelik gelecek yıllara ilişkin pozitif öngörüler, özellikle son 20 yıllık trend ile de desteklenmektedir. Şekil 3, son 20 yıllık dönemdeki gerçekleştirmeleri kategorilere ayırarak göstermektedir. Buna göre, son 20 yıllık dönemde sürekli yükselen bir grafik ve dünya doğal taş ticaretinde işlenmiş ürün segmentinin giderek ön plana çıkması dikkat çekmektedir.

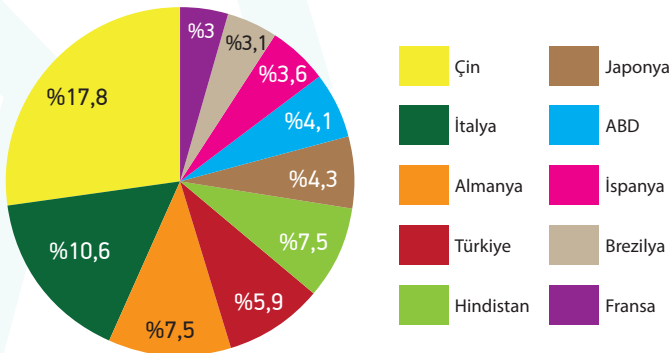
Şekil 3: 1990 – 2010 dönemi Dünya Doğal Taş Ticaretindeki Trend

Kaynak: Hatch Report 2011

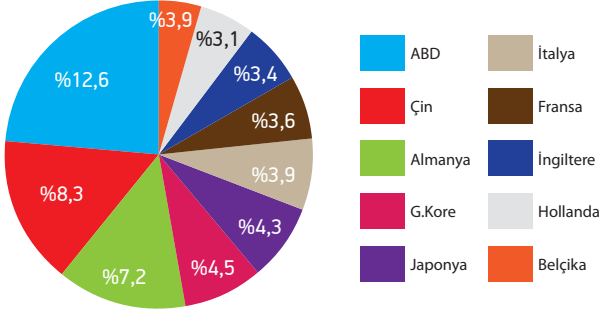
Doğal taş sektöründe dünyada 40'dan fazla ülke üretici olmasına rağmen, 5 ülke doğal taş üretiminde küresel pazarda belirleyici durumdadır. Bunlar; İtalya, Türkiye, İspanya, Hindistan ve Çin'dir. Bu 5 ülke küresel pazarın yarısından fazlasını kontrol etmektedir. İtalya tek başına dünyadaki toplam üretimin % 17'sini gerçekleştirmektedir. Şekil 4 ve şekil 5, dünyadaki önde gelen ilk 10 doğal taş ihracatçı ve ithalatçıları göstermektedir.

Şekil 4: Dünya Doğal Taş Pazarındaki ilk 10 İhracatçı, 2011

Kaynak: Research & Statistics Department, AISA 2012

Şekil 5: Dünya Doğal Taş Pazarındaki İlk 10 İthalatçı, 2011

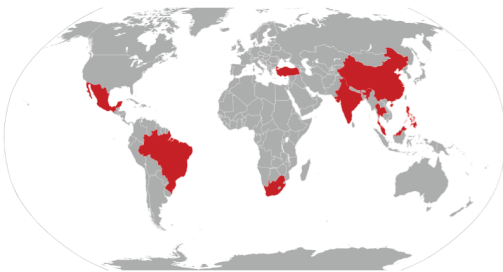
Kaynak: Research & Statistics Department, AISA 2012

İtalya ve Çin, mermer işleme teknolojisindeki gelişmişliklerini bir avantaj olarak kullanmakta ve küresel pazardaki en büyük blok mermer alıcısı pozisyonunda olmaktadır. İtalya, sahip olduğu ileri teknoloji yardımıyla fire miktarını maksimum % 4 oranında tutmaktadır. Doğal taş sektöründe küresel pazarda yaşanan rekabet; bu alanda geleneksel olarak söz sahibi olan ülkeler (İtalya, İspanya, Portekiz) ile son yıllarda ön plana çıkmaya çalışan Türkiye, Hindistan ve Çin arasında gerçekleşmektedir. İran ise önemli hammadde avantajına sahip olmasına rağmen, uluslararası ekonomik sisteme entegrasyon problemleri nedeniyle geri planda kalmaktadır.

2.2. Sektörde Türkiye'nin Performansı ve Türkiye Pazarının Görünümü

Türkiye, dünya ekonomisi içinde "gelişen pazarlar (emerging markets) olarak adlandırılan 7 ekonomiden birisidir (şekil 6). Bu ülkeler; Çin, Hindistan, Endonezya, G.Afrika, Meksika, Brezilya ve Türkiye olarak sıralanmaktadır. Gelişen ekonomilerin en büyük ve aynı zamanda ortak özellikleri; nüfus büyüklüğü, satın alım gücü, gelişmeye açık zihinsel yapı, genel ekonomik trendlerin olumlu istikameti ve kalkınma çabalarının güçlü olmasıdır. Bütün bu faktörlerin bir araya gelmesi, bu ülkelerdeki sektörler açısından bakıldığında, önemli fırsatların varlığına ve bu fırsatların devamlılığına işaret etmektedir.

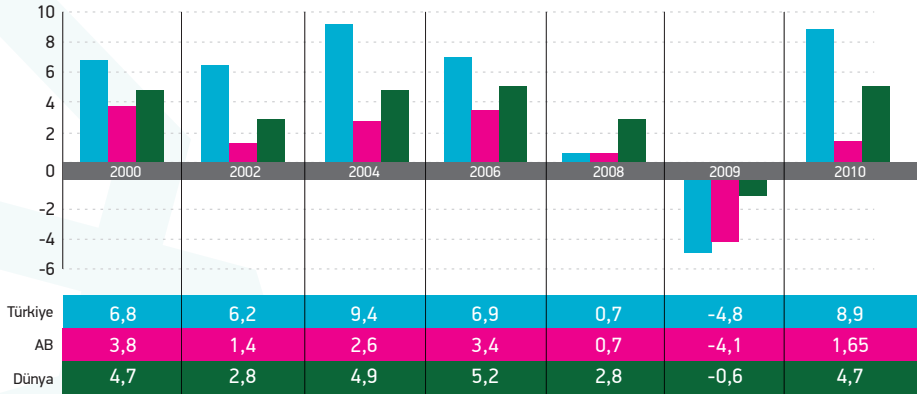
Şekil 6: Dünya Ekonomisinde Gelişen Pazarlar (emerging markets)

Kaynak: IMF, World Bank 2010

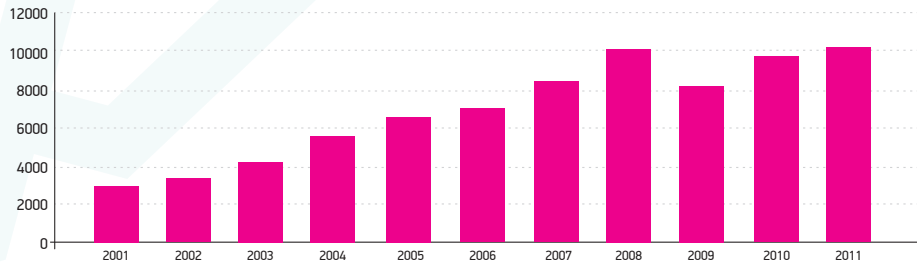
Dünya ekonomik sisteminin en önemli kurumları olan Dünya Bankası (World Bank) ve Uluslararası Para Fonu (IMF) gibi örgütler tarafından Türkiye, ülke olarak yukarıda sözü edilen genel avantajlara sahip 7 ülkeden biri olarak kabul edilmektedir. Bu genel avantajlar, özel olarak mermercilik sektörü perspektifinden bakıldığında gözlemlenen koşullar ile bir araya geldiğinde, mermercilik sektörü açısından Türkiye'nin çok önemli fırsatlar barındıran bir pazar olduğunu ileri sürmek mümkündür.

Şekil 7: Türkiye'nin 2000 – 2010 arası büyüme oranları (%) ve Dünya – AB oranlarıyla kıyaslamalı görünüm

Kaynak: Dünya Bankası (WB), 2011

Şekil 8: 2001 – 2011 arası Milli Gelirdeki Değişmeler

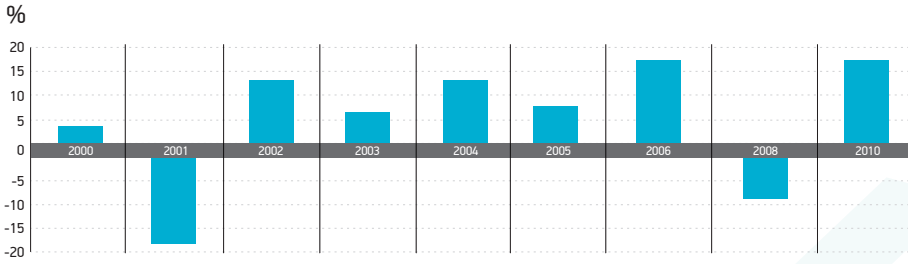

Kaynak: TÜİK, 2012

Doğal taş sektörünün beslendiği en önemli kaynaklar; inşaat sektörünün pozitif görünümü, bireylerin ekonomik gücündeki iyileşmeler ve buna paralel olarak konfor anlayışındaki gelişmelerdir. İnşaat sektörünün canlılığı ya da durgunluğu doğal taş sektörüne doğrudan yansımaktadır. İnşaat sektöründeki canlılık bir yandan pazarı büyümekte ve diğer yandan da üretim ve pazarlama anlamında sektörde yeni yatırımları teşvik etmektedir. Özellikle 2000'li yılların başından bu yana inşaat sektörünün Türkiye-pazarındaki performansını oldukça parlak olarak değerlendirmek mümkündür.

Bir diğer ifadeyle Türkiye pazarı 2000'li yılların başından bu yana inşaat sektörü için adeta fırsatlar pazarı durumundadır. Sektördeki büyüme etkileyici bir görünümüne sahiptir (şekil 9).

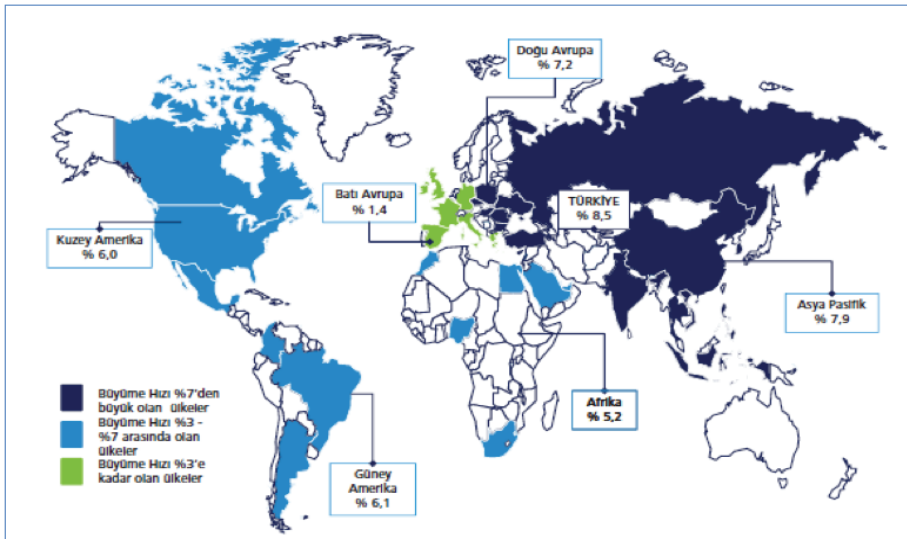
Şekil 9: İnşaat sektöründeki 2000 – 2010 büyüme tablosu

Kaynak: TÜİK, 2011

2009 – 2014 yıllarını kapsayan 5 yıllık periyotta “gelişmekte olan ülkeler”in iç pazar dinamiklerinin oldukça yüksek olacağı ve bunda da en büyük katkının inşaat sektöründen kaynaklanacağı öngörülmektedir. 2009 – 2014 arası dönemde Türkiye inşaat sektörü için yapılan % 8.5 oranındaki büyüme, çeşitli ülkeler için öngörülen en yüksek rakamı oluşturmaktadır (şekil 10).

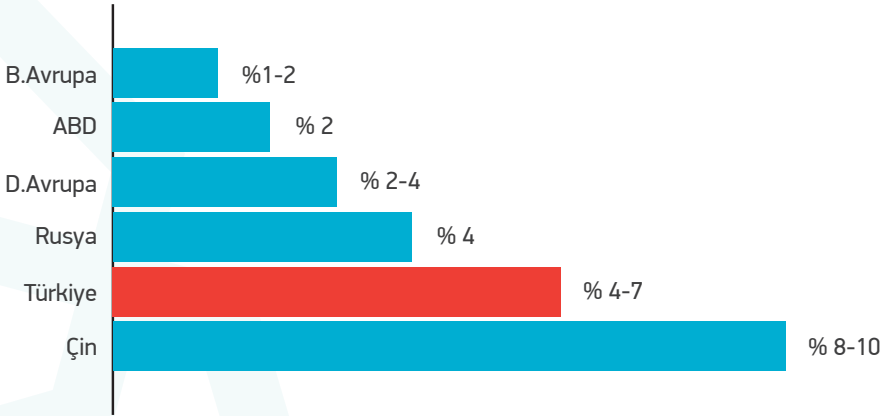
Şekil 10: Dünya İnşaat Sektöründe Büyüme Beklentisi, 2009 – 2014

Kaynak: Global Construction 2020, Global Construction Perspectives & Oxford Economics, 2009, www.globalconstruction2020.com

Nüfus artış trendi, kentleşme eğilimleri ve tüm ülkeyi kapsayan kentsel dönüşüm projeleri hamlelerine bağlı olarak Türkiye inşaat sektöründeki büyüme beklentilerinin yanısıra, genel ekonomik beklentiler de oldukça pozitif bir görünüme sahiptir (şekil 11). Bütün bu göstergeler Türkiye'deki doğal taş sektörü için de oldukça pozitif bir beklentiye temel teşkil etmektedir.

Şekil: 11 : Dünya Pazarları İçin 2009 – 2014 büyüme tahmini

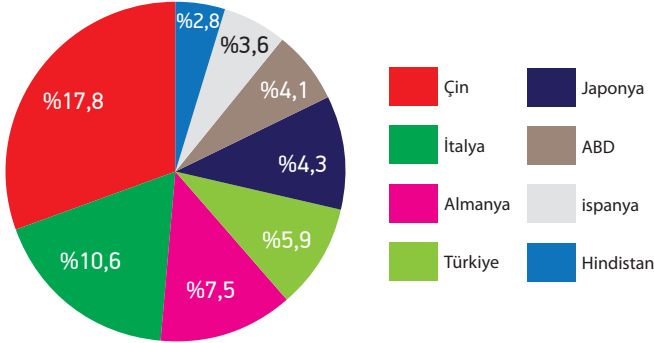
Kaynak: EIU, CIA Factbook, 2009

Türkiye, şekil 1'de gösterilen Alp – Himalaya kuşağının tam olarak içerisinde yer alan bir coğrafi konuma sahiptir. Bu konumun açıkça anlamı; Türkiye'nin dünya doğal taş rezervlerinden önemli bir payı elinde tutmasıdır. Nitekim Türkiye'nin sahip olduğu doğal taş rezervinin muhtemel büyüklüğü 5.1 milyar m³ olarak hesaplanmaktadır (IGM, 2012). Türkiye'nin sahip olduğu doğal taş rezervinin büyüklüğünü gösteren en önemli gösterge dünya toplam mermer rezervinin miktarıdır ki bu rakam yaklaşık olarak 35 milyar ton olarak ifade edilmekte ve Türkiye 13.9 milyar ton rezerv ile dünyadaki tüm potansiyelin % 40'ını kapsamaktadır. ABD Jeolojik Araştırma Raporu (US GS 2009)'a göre Türkiye dünyadaki en zengin doğal taş alanının üzerinde bulunmaktadır.

Dünya madencilik endüstrisinde önde gelen, tanınmış danışmanlık firmalarından Hatch's Investment tarafından yayınlanan raporda (Hatch Report 2009) Türkiye'den söz edilirken, özellikle, küresel pazarda en çok talep edilen "bej mermer kapasitesi" üzerinde durulmaktadır. Yine Hatch Raporuna göre, örneğin Çin, küresel pazarda önemli bir ihracatçı olmasına rağmen "bej mermer kaynakları yetersiz olduğu için" ithalata dayalı bir model kullanmak zorunda kalmaktadır. Oysa Türkiye'nin büyük miktarda ve sürekli talep gören hammadde kaynaklarına sahip olması doğal bir rekabet avantajı potansiyelini açıkça işaret etmektedir. Bununla birlikte yine aynı raporda (Hatch 2009) yer alan bir gösterge Türkiye'nin, sahip olduğu bu doğal avantajı kullanmadığını göstermektedir. Bu gösterge, global pazara bej mermer plaka arz eden başlıca ülkeleri göstermektedir (Şekil 12).

Şekil 12: Küresel Pazarda Bej Mermer Plaka Üretimi, 2009

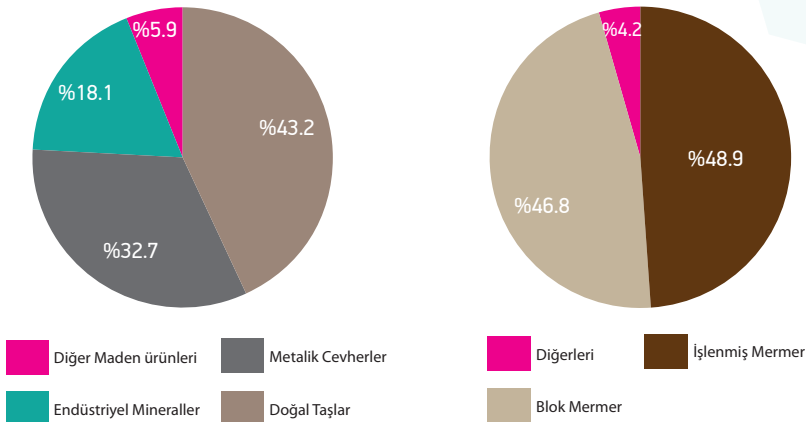
Bej Mermer Plaka Üretimi

Kaynak: CMMC (Chinese Market Monitoring Center), 2010

Doğal taş rezervi ve doğal taş alanındaki faaliyetler Türkiye madencilik sektörünün en önemli ihracat unsurunu temsil etmektedir. Sektörün ciddi bir atılım gösterdiği 2000'li yılların başından bu yana her yıl Türkiye madencilik sektöründeki ihracatın yarıya yakını doğal taşlar kategorisine aittir. Bu kategorinin de tamamına yakını işlenmiş ve blok mermer ürünleri oluşturmaktadır (Şekil 13).

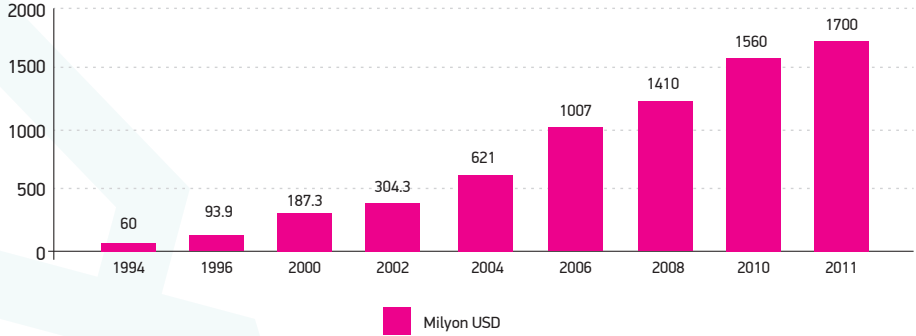
Şekil 13: Maden İhracatının Ürün Gruplarına Göre Dağılımı (2011) ve Doğal Taş Grubu

Kaynak: T.C. Ekonomi Bakanlığı İhracat Genel Müdürlüğü, Madencilik Sektörü 2011

Türkiye'nin doğal taş ihracatındaki gelişme trendi analiz edildiğinde oldukça parlak bir görüntü ile karşılaşılmaktadır. 1990'lı yılların ilk yarısından itibaren istikrarlı bir biçimde ve belirgin yükselişlerle sürekli artan doğaltaş ihracat rakamı söz konusudur. Bu durum, Türkiye'deki doğal taş firmalarının dünya pazarlarında satış yapabilme yeteneklerinin giderek güçlendiğinin ve ihracat konusunda bir bilgi birikiminin oluştuğunun açık bir göstergesidir (Şekil 14).

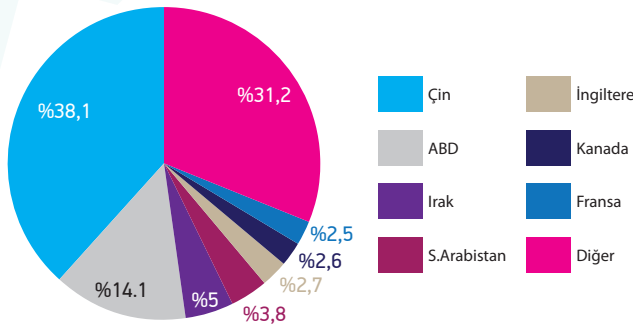
Şekil 14: Yıllar itibariyle Türkiye'nin doğal taş ihracatı

Kaynak: T.C. Ekonomi Bakanlığı İhracat Genel Müdürlüğü, Maden, Metal ve Orman Ürünleri Daire Başkanlığı Verileri

Küresel pazarda Türkiye doğal taş sektörü için en önemli ihracat bölgeleri incelendiğinde, bu ülkelerin Çin (% 38.1), ABD (%14.1), Irak (% 5) ve S. Arabistan (3.75) olduğu görülmektedir (Şekil 15). Bunun yanı sıra özellikle üzerinde durulması gereken bir konu da Türkiye doğal taş sektörü için son yıllarda ön plana çıkmaya başlayan yeni pazarların varlığıdır. Türkiye'deki işletmelerin ürünlerini satabileceği geleneksel pazarların (Çin, ABD gibi) yanında yeni pazarların gündeme gelmesi kısaca "pazar geliştirme" Türkiye doğal taş sektörü için stratejik önem arz etmektedir. Bu bağlamda, 2011 yılında oldukça yüksek ihracat artışlarının yaşandığı ülkeler Tacikistan (% 1423), Kenya (% 891), Pakistan (% 646), Gine (% 647) ve Fas (% 400) olarak sıralanmaktadır (İMMİB, 2011). Söz konusu ülkelerin inşaat sektöründeki canlılık Türkiye'deki üretici firmalar için de yeni fırsatlar anlamına gelmektedir.

Şekil 15: Türkiye Doğal Taş İhracatında Önde Gelen Ülkeler

Kaynak: IMMİB, 2011

Türkiye’de bulunan doğal taş rezervi 120’den fazla değişik renk ve desen içermektedir. Bu doğal taşlar dünya pazarlarında yüksek kaliteli olarak değerlendirilmektedir (Hatch Report, 2009).

Doğal taş potansiyeli açısından Türkiye’de ön plana çıkan bölgeler; Batı Anadolu, Güney Anadolu, Marmara, Orta ve Kuzey Anadolu bölgeleridir. Doğal taş sektörü Türkiye’de 1985 yılında Maden Kanunu kapsamına alınarak, yatırımcılara uzun dönemli ruhsat garantisi verilmeye başlanmış ve ayrıca teşvik sistemleri devreye girmiştir. Böylece 1985 yılından itibaren modern üretim ve işletmecilik yöntemleri ve büyük yatırımlar sektörde görülmeye başlanmıştır. Türkiye, dünya mermer rezervinin önemli bir kısmına (yaklaşık % 40) sahip olduğundan, rezerv anlamında çok uzun yıllar boyunca küresel pazarın tedarikçisi olabilecek bir ülkedir. Bu durum Türkiye’nin doğal rekabet avantajıdır.

Türkiye’de doğal taş alanında üretim özel sektör tarafından yapılmakta ve irili ufaklı 2.100 ocakta faaliyetler sürdürülmektedir (İTO Sektör Raporu, 2011). Bununla birlikte Batı Anadolu bölgesi Türkiye’deki toplam üretimde en büyük paya sahip bulunmaktadır. Türkiye’de doğal taş üretiminin yoğun biçimde yapıldığı başlıca coğrafi alanlar olarak; Bursa, Balıkesir, Bilecik, Eskişehir, Afyon, Burdur, Muğla, Denizli, Marmara Adası, Elazığ, Amasya ve Diyarbakır’ı saymak mümkündür (TÜMMER, 2009).

3. Amasya’da Doğal Taş Sektörünün Görünümü

3.1. Amasya Sanayinin Genel Görünümü

Doğal taş sektöründe Amasya’daki sektörel görünümünü analiz etmeden önce, Amasya’nın sanayi alanında yansıttığı genel görünüme bakmak, sektör analizinin de bir tamamlayıcısı olacaktır. Bu nedenle, genel bir fikir vermesi açısından Amasya’daki sanayi hareketlerine ilişkin bazı özet göstergeler sunulacaktır.

DPT tarafından 2003 yılında hazırlanan “İllerde Öne Çıkan Sanayi Sektörleri” adlı çalışmaya göre Amasya ilinde “gıda ürünleri ve içecek imalatı, madencilik ve taşocaklığı, taşa toprağa dayalı sanayi ile başka yerde sınıflandırılmamış makine ve teçhizat imalatı sektörleri öne çıkmaktadır. 2006-2011 yılları arasında ilde firmaların yaptığı yatırımlar incelendiğinde de aynı sektörlerin öne çıktığı, bu sektörlerden farklı olarak enerji üretimi için (HES) yüksek bütçeli yatırımların başlatıldığı dikkat çekmektedir. Amasya’ya ilişkin genel göstergeler tablo 1’de sunulmaktadır. Buna göre, Amasya’da nüfus yoğunluğu Türkiye ortalamasının altında bulunmakta fakat nüfus artış hızı Türkiye ortalamasının iki katı yükseklikte gerçekleşmektedir. Şehrin sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasına bakıldığında ise Türkiye’deki illerin yarısından daha üstte olduğu görülmektedir. Bu durum genel yatırım ortamının elverişliliği açısından önemli bir sinyal niteliğindedir.

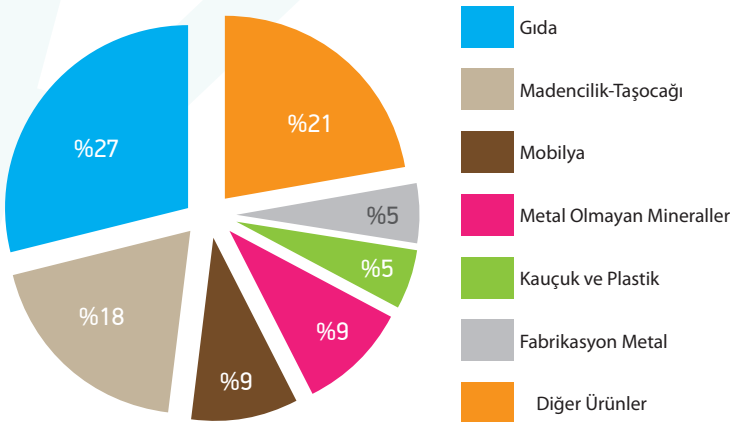
Tablo 1: Amasya ilinin Genel Göstergeleri

	Amasya	Türkiye
Nüfus (kişi)	334.786	73.722.988
Yüzölçümü (km2)	5.701	814.578
Nüfus Yoğunluğu (kişi/km2)	59	91
Yıllık Nüfus Artışı Hızı (%)	0,31	0,15
Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması	39	81
Şehirleşme Oranı (%)	67	70
Kişi Başına GSYİH'ye göre sıralaması	49	81

Kaynak: Amasya Valiliği Bilim, Sanayi ve Teknoloji İl Müdürlüğü 2012 raporu

Amasya ilinde sanayi siciline kayıtlı sanayi işletmesi sayısı 221'dir. Söz konusu sanayi işletmelerinin sektörel dağılımı incelendiğinde, % 27 ile Gıda ürünleri imalatı, % 18 madencilik ve taşocakçılığı sektörlerinin ilk sıralarda olduğu görülmektedir (şekil 16). Bunları sırasıyla % 9 ile mobilya imalatı, % 9 ile diğer metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı, % 6 başka yerde sınıflandırılmamış makine ve ekipman imalatı, % 6 kauçuk ve plastik ürünleri imalatı, % 5 fabrikasyon metal ürünleri imalatı (makine ve teçhizat hariç) izlemektedir. Geriye kalan bölümde ise 11 farklı sektör toplam olarak %20'lik bir paya sahiptir.

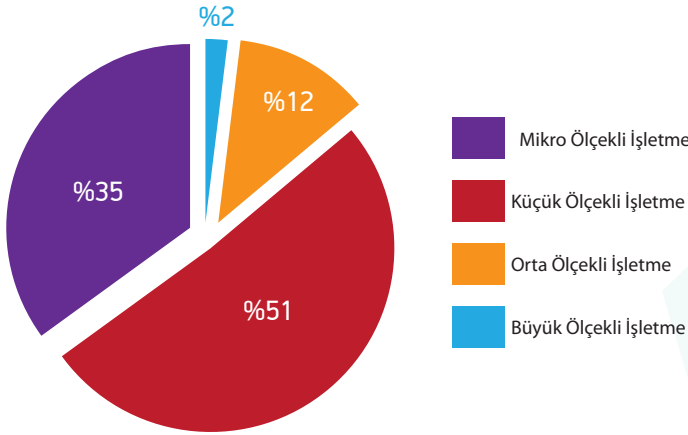
Şekil 16: Amasya'daki Sanayi İşletmelerinin Sektörel Dağılımı (2011)

Kaynak: Amasya Valiliği Bilim, Sanayi ve Teknoloji İl Müdürlüğü 2012 raporu

Sanayi sicil kayıtlarına göre, 5 sanayi işletmesinde Ar-Ge birimi bulunmaktadır. Amasya ilinde sanayi siciline kayıtlı işletmelerin % 35'i mikro ölçekli, % 51'i küçük ölçekli, % 12 si orta ölçekli, % 2 si büyük ölçekli işletmelerdir (şekil 17).

Şekil 17: Amasya'daki Sanayi İşletmelerinin Büyüklükleri (2011)

Kaynak: Amasya Valiliği Bilim, Sanayi ve Teknoloji İl Müdürlüğü 2012 raporu

Ekonomi Bakanlığı verilerine göre Amasya'ya 01.01.2001 31.08.2012 arasında 187 adet yatırım teşvik belgesi ile 1 milyar 334 milyon TL'lik yatırım yapılmıştır. Bu yatırımların sonucu olarak yatırım yapan işletmelerde 5.538 kişi istihdam edilmiştir. Alınan teşvik belgelerinin 8'i yabancı sermayeli şirketlere 179'u ise yerli sermayeli şirketlere aittir (tablo2). Yabancı sermayeli 8 adet yatırımın yaklaşık 500 milyon TL'lik bir yatırımda bulunmuş olması dikkat çekicidir.

Tablo 2: 01.01.2001-31.08.2012 Arasında Yatırım Teşvik Belgeli Yatırımlar ve İstihdam

	Belge adedi	Sabit yatırım (milyon TL)	İstihdam (kişi)
Yabancı Sermaye	8	493	170
Yerli Sermaye	179	841	5.368
Genel Toplam	187	1.334	5.538

Kaynak: Ekonomi Bakanlığı, 2012

Amasya ilinde Amasya OSB, Merzifon OSB, Suluova Karma OSB ve Suluova Besi OSB olmak üzere 4 OSB bulunmaktadır. Amasya ve Merzifon'da ikiye, Suluova, Taşova, Gümüşhacıköy ilçelerinde birer adet olmak üzere 6 küçük sanayi sitesi bulunmaktadır. Göynücek KSS'nin ise yapımı işi devam etmek-

tedir. OSB'lere ait genel özellikler tablo 3'te görülmektedir.

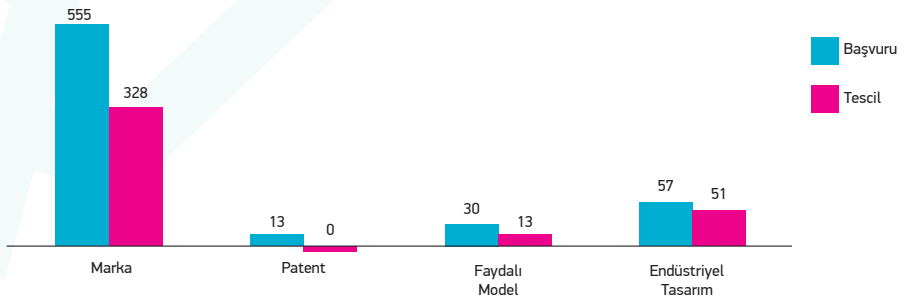
Tablo 3: Amasya İli Organize Sanayi Bölgeleri

	AMASYA OSB	MERZİFON OSB	SULUOVA OSB	SULUOVA BESİ OSB
Kuruluş Yılı	1993	1987	2005	2004
Büyüklüğü (ha)	79,5	111,8	74,8	90
Toplam Sanayi Parseli	34	47	85	136
Tahsis Edilen Parsel	29	44	11	0
Üretime Geçen Firma	18	30	0	0
İnşa Halinde	6	16	3	0
İstihdam	378	2319	0	0

Kaynak: TR83 Bölgesi Mevcut Durum Analizi, 2011

"Yenilikçilik göstergeleri" olarak kabul edilen unsurlara ilişkin olarak Amasya'da 1995-2009 yılları arasında sergilenen performans şekil 18'de görülmektedir. Buna göre, belirtilen yıllar arasında Amasya'da 555 marka başvurusu yapılmış ve 328'inin tescili yapılmıştır. Bu konuda %59'luk bir başarı sağlanmıştır. Bu oran Türkiye ortalamasının (%57) üzerindedir. Aynı dönemde 13 patent başvurusu yapılmasına rağmen patent tescili yapılamamıştır. Faydalı model tescillerinde ise %43'lük bir başarı sağlanmıştır. En başarılı olunan alna endüstriyel tasarımlar olmuştur. Bu alandaki 57 başvurunun 51'i kabul edilmiştir.

Şekil 18: Amasya İli Yenilik Göstergeleri 1995-2009

Kaynak: TR83 Bölgesi Mevcut Durum Analizi, 2011

2008-20011 yılları arasında Amasya'daki ihracatçı firma sayısı %40'lık bir artış göstererek 35 firmaya ulaşmıştır (tablo 4). Aynı dönemde ihracat miktarı ise 2,21 kat artmıştır. 2008 yılında 35 olan ithalatçı firma sayısı 2012 yılında 40'a ulaşmıştır.

Tablo 4: Amasya'daki ihracatçı ve ithalatçı Firmalar ile İhracat - İthalat Değerleri

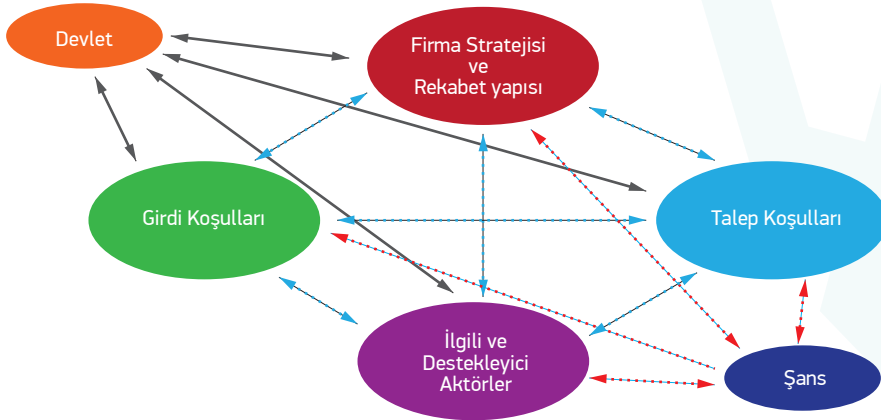
YIL	İhracatçı Firma Sayısı	İthalatçı Firma Sayısı	İhracat (1.000 USD)	İthalat (1.000 USD)
2008	25	35	19.758	20.267
2009	32	32	21.629	13.072
2010	30	44	52.901	41.629
2011	35	40	63.338	104.195

Kaynak: Amasya Valiliği Bilim, Sanayi ve Teknoloji İl Müdürlüğü, 2012

3.2. Sektörel Analiz İçin Elmas Modeli

Çalışmanın bu kısmında, İç Anadolu ve Batı Anadolu'dan Karadeniz'e geçiş güzergahı üzerinde bulunan ve dolayısıyla oldukça önemli bir lojistik avantajı doğal bir şekilde üzerinde taşıyan Amasya ilinde doğal taş sektörünün analizi yapılacaktır. Sektörel analiz konusunda tüm dünyada akademik olarak kabul gören ve Prof. Michael Porter tarafından geliştirilen Elmas Modeli kullanılmaktadır (şekil 19).

Şekil 19: Sektörel Analiz için Elmas Modeli

Porter'ın Elmas Modeli, sektörlerin rekabet gücünün 6 temel faktör kapsamında göreceli olarak değerlendirilmesine dayanır. Porter'a göre herhangi bir sektör şekil 19'da gösterilen faktörler kullanılarak analiz edilmelidir. Bunlar;

Devlet; verdiği teşvikler ile bir bölgedeki sektörü ulusal ve uluslararası yatırım açısından cazibe merkezi yapabilmektedir.

Girdi koşulları; hammadde, enerji, işçilik, üretim hızı ile kalite ve kapasitesi ile ilgili unsurlar ve girdiler ile ilgili maliyetler, sektörlerin rekabet güçlerini etkilemektedir.

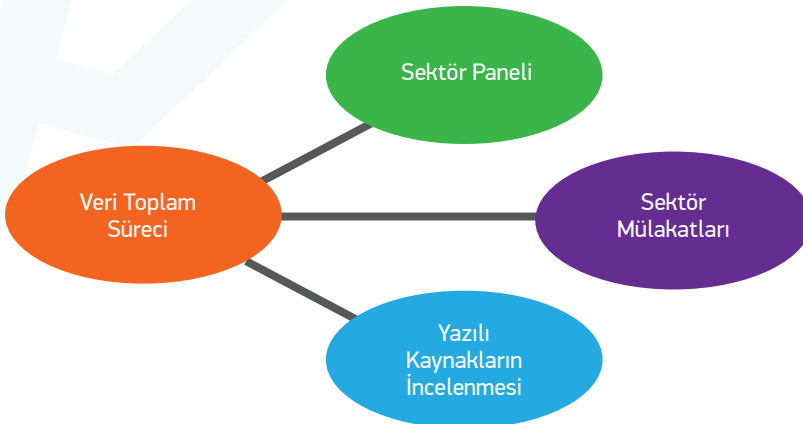
İlgili ve destekleyici aktörler; ulaşım ve lojistik, tedarikçiler, sivil toplum, tamamlayıcı sanayi gibi konulardaki avantajlar ve destekler sektörel rekabet gücüne önemli bir destek olmaktadır. Talep koşulları; büyük ve özel alıcıların varlığı, talebin yapısı, pazarın dağılımı, ihracat yapısı gibi faktörler talep koşulları başlığı altında değerlendirilmektedir. Rekabet koşulları; bölgesel şartlar, sektörde faaliyet gösteren diğer firmaların yapısı, yerli-yabancı sermaye, firmaların inovasyon kapasiteleri, rekabete yaklaşımları bu başlık altında değerlendirilmektedir. Şans; işletmenin kontrolü altında gerçekleşen ve diğer faktörler altında değerlendirilemeyen unsurlar için bu faktör ayrılmıştır.

3.3. Sektörel Analiz İçin Kullanılan Metodoloji

Amasya İli Doğal Taş sektörü Analizinde gerekli olan verilerin toplanması için üç aşamalı bir yaklaşım izlenmiştir (şekil 20). Öncelikle sektörel ve bölgesel yazılı kaynakların incelenmesi yapılmıştır. Sonrasında ise uzmanlardan ve sektörün önde gelen temsilcilerinden oluşan bir grupta "sektör paneli" yapılmıştır. Bu panele sektörün farklı kesimlerinden uzmanların katılımı sağlanmıştır. Bu panelle Amasya İl Sanayi ve Ticaret Müdürlüğü'nden bir temsilci, Orta Karadeniz Kalkınma Ajansından (OKA) bir temsilci, Amasya Ticaret ve Sanayi Odası'ndan (ATSO) bir temsilci, sektördeki işletmelerden 3 temsilci ve 2 öğretim üyesi katılmıştır.

Elmas Modeli çerçevesinde görüşlerin ortaya konulabilmesi amacıyla modeldeki 6 faktör için katılımcı görüşleri alınmıştır. Panel süresince ses kaydı alınmış ve sonrasında çözümlemeler yapılmıştır. Panel sonrasında sektördeki diğer işletmelerin de görüşlerinin alınabilmesi için bir mülakat formu geliştirilmiştir. Bu mülakat formu Amasya İli'nde faaliyet gösteren işletmeler arasından randevu alılabilen 13 işletmeye uygulanmış ve sonuçlar diğer kaynaklarla bir arada değerlendirilerek Amasya Doğal Taş sektörünün analizi yapılmıştır.

Şekil 20: Veri Toplama Süreci

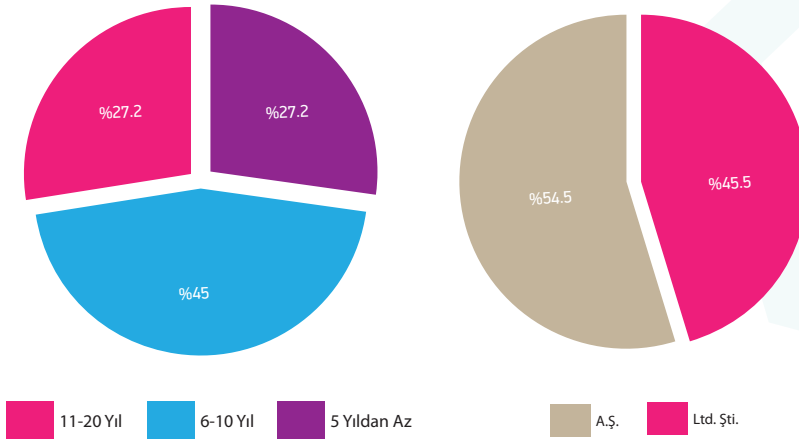

3.4. Amasya Doğal Taş Sektörünün Analizi

DPT tarafından 2003 yılında hazırlanan “İllerde Öne Çıkan Sanayi Sektörleri” adlı çalışmaya göre Amasya ilinde “gıda ürünleri ve içecek imalatı” ile birlikte öne çıkan başlıca sektör “madencilik ve taşocakçılığı” sektörüdür. 2006 – 2011 firmaların Amasya ilinde yaptığı yatırımlar incelendiğinde yine aynı sektörlerin ön planda olduğu görülmektedir.

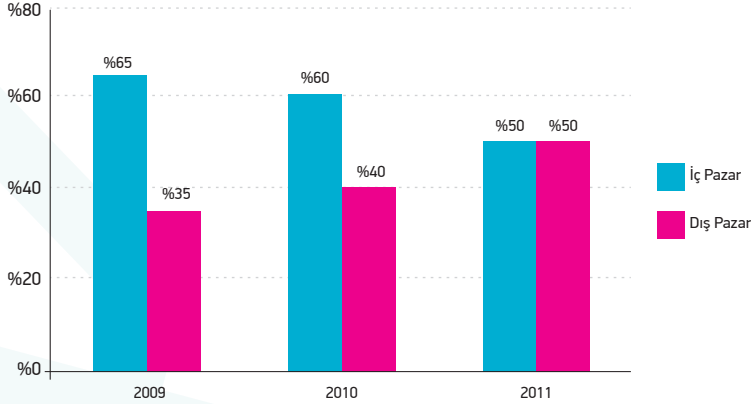
Yapılan anket çalışmasına göre, doğal taş sektöründe faaliyet gösteren firmaların büyük çoğunluğunun (% 61.5) anonim şirket olarak yapılandığı anlaşılmaktadır (şekil 21).

Şekil 21: Doğal Taş Sektöründeki Şirket Türleri ve Faaliyet Süreleri

Şekil 22’de doğal taş sektöründeki işletmelerin son üç yıllık gelirlerinin iç ve dış pazara göre dağılımı görülmektedir. Buna göre en fazla ihracat geliri 2011 yılında elde edilmiştir (%50). İhracat gelirindeki artışın son 3 yıl boyunca düzenli bir trend gösterdiği dikkat çekmektedir. İç pazar gelirlerinde yaşanan düşüş ise ihracat gelirlerine kıyasla ortaya çıkan görüntü olup, gerçek bir düşüş değildir. Bu durum, ihracat gelirlerindeki artış ile açıklanabilecek bir görüntüdür.

Şekil 22: Firma Gelirinin İç ve Dış Pazara Göre Dağılımı (2009 – 2011)

MTA Orta Anadolu 1. Bölge Müdürlüğü'nün yapmış olduğu araştırma; doğaltaş sektörü açısından Amasya'nın sahip olduğu çok önemli bir avantajı açıkça ortaya koymaktadır. Bu büyük avantaj iki açıdan kritik bir önem taşımaktadır:

- Hammadde kaynaklarının çok yüksek düzeydeki büyüklüğü
- Hammadde kaynaklarının yüksek kalitesi

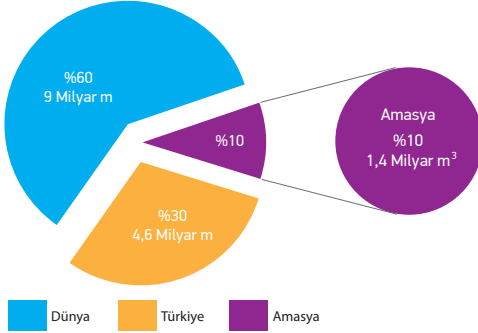
3.4.1. Girdi Koşulları

İşletmeleri pazar başarısına ulaştıracak olan en büyük faktör; rekabet avantajına sahip olup olmamaktır. Bu nedenle, herhangi bir potansiyel yatırım öncesinde yatırımcılar tarafından analiz edilmesi gereken ilk konu; o alanda rekabet avantajı sağlayacak unsurların varlığı ya da yokluğudur. Hammadde, rekabet avantajı oluşturabilecek en önde gelen unsurlardan biridir. Hammadde avantajlarının varlığı ya da yokluğu işletme faaliyetlerinin sürdürülebilirliğini ve maliyet yapısını doğrudan etkilediği için kritik önemdedir.

Doğal taş sektörü açısından bakıldığında, Amasya bölgesi bir bütün olarak sürdürülebilirlik ve maliyet avantajını temsil etmektedir. MTA tarafından yapılan araştırma Amasya yöresindeki Amasya Beji doğal taş yataklarının görünür+muhtemel+mümkün rezervinin 1.400.000.000 m³ olduğunu ortaya koymuştur.

Bu rakamın özel bir önem taşımasının nedeni; tüm Türkiye'deki kayıtlı doğal taş rezervinin %21'ini oluşturmasıdır. Ayrıca, bu değerin büyüklüğünü gösteren bir başka gösterge ise dünyadaki bilinen rezervlerin yaklaşık %10'unu oluşturmasıdır (şekil 23).

Şekil 23: Amasya'daki Doğal Taş Rezervinin Dünya ve Türkiye Rezervleri ile Kıyaslamalı Görünümü

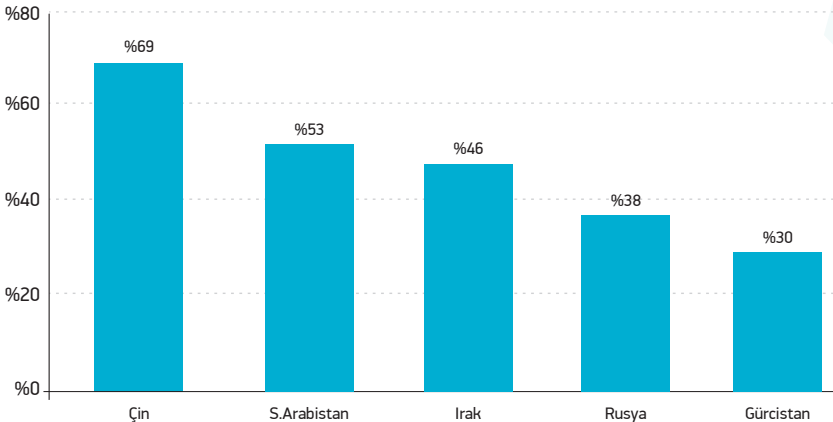

Kaynak: IMMİB 2011, Dünya Ticaret Örgütü (WTO) 2011

Amasya'nın sarı-bal rengindeki doğal taşı(mermeri), görünüm ve kalitesiyle (leke tutmaz, su emmez, aşınımı az) ulusal ve uluslararası ölçekte adını yurtdışına duyurmayı başarmış, 2011 yılında, Çin Halk Cumhuriyeti, Hindistan, Bangladeş, Tayvan, Lübnan, Suriye, Suudi Arabistan başta olmak üzere 45 ülkeye ihracat gerçekleştirilmiştir. Firma beyanlarına göre 2011 yılı ihracat tutarı 41 Milyon ABD dolarını aşmıştır.

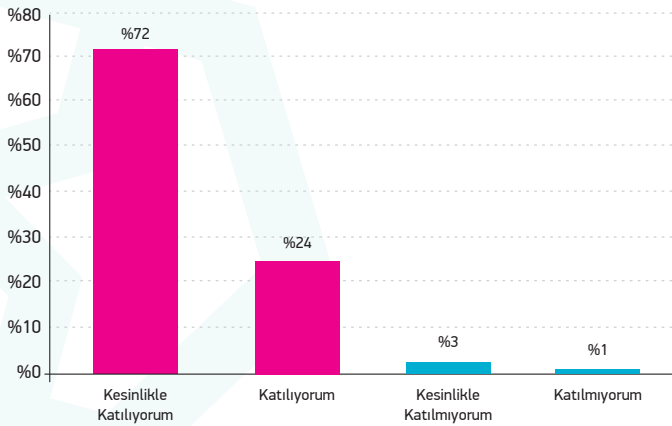
Bu raporun hazırlanması sürecinde firmalarla yapılan görüşmelerde ve anket çalışmasında en çok ihracat yapılan ilk 5 ülke sorulduğunda; bu ülkelerin Çin, S.Arabistan, Irak, Rusya ve Gürcistan olarak belirtildiği görülmüştür (şekil 24).

Şekil 24: Firma Beyanlarına Göre En Çok İhracat Yapılan Ülkeler (2011)

Amasya bölgesinde bulunan büyük miktardaki doğal taş rezervinin en önemli özelliklerinden biri son yıllarda dünyada Amasya beji adıyla giderek ünü artan bir mermer türünü içermesidir. Bu rengin özelliği, tüm dünyada en çok talep gören ve modası geçmeyen bir renk olmasıdır. Bu durum çok önemli bir pazar avantajını ifade etmektedir. Madencilik alanında tüm dünyada dikkatle takip edilen danışmanlık firması Hatch's Investment'ın 2009 yılı raporunda bej mermer özel bir yer ayrılmıştır. Örneğin Çin'in durumu analiz edilirken "küresel pazarda önemli bir ihracatçı olmasına rağmen bej mermer kaynaklarının yetersiz olduğu" özellikle vurgulanmıştır. Rapora göre Çin sırf bu nedenden dolayı ithalata dayalı bir model kullanmak zorundadır. Dolayısıyla Amasya'daki bej mermer kaynakları pazardaki diğer rakipler tarafından taklit edilemeyen doğal bir rekabet avantajıdır. Amasya'da bulunan firmalar, dünya doğal taş sektöründe Amasya bölgesinin pazarlardaki tanınırlık ve bilinirliği açısından Amasya bejinin çok büyük bir katkı unsuru olduğunun altını çizmektedirler (şekil 25). Dünya pazarlarındaki tanınırlık ve bilinirlik ise küresel pazardan pay alabilmenin ön koşuludur.

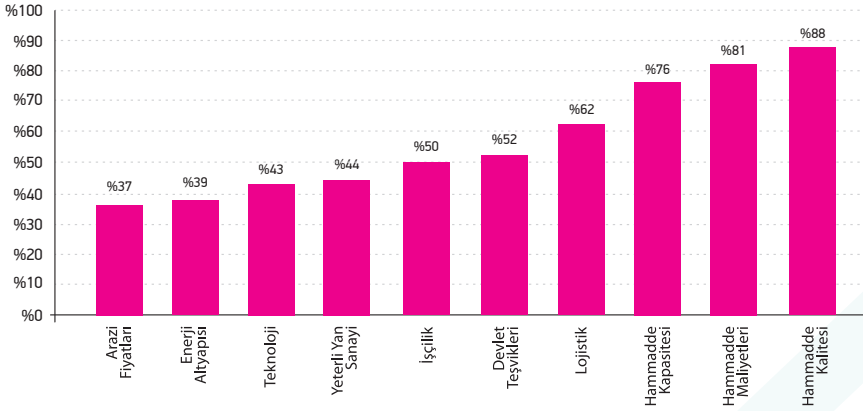
Şekil 25: "Amasya beji küresel tanıtımı hızlandıran ve kolaylaştıran bir faktördür" ifadesine sektördeki firmaların katılım düzeyi

Amasya'daki rezervlerin büyüklüğü nedeniyle sürdürülebilirlik ve hammaddeye yakınlıktan kaynaklanan maliyet avantajları da bu özel renk avantajı ile bir araya geldiğinde, doğal taş sektörü için Amasya bölgesi bir doğal üstünlükler alanı haline gelmektedir. Ayrıca, Amasya bölgesinde bej rengin haricinde 6 ayrı sınıfta 18 farklı doğal taştan oluşan bir ürün gamı bulunmaktadır. Bu durum Amasya'da doğal taş rezervinin rekabet üstünlüğüne ayrıca bir katkı anlamına gelmektedir.

Nitekim, bu raporun hazırlanması öncesinde yapılan ankette, Amasya doğal taş sektöründe faaliyet gösteren işletmeler Amasya'da kendileri için en önemli faktörler sıralamasında hammadde ile ilgili faktörleri ilk sıraya yerleştirmişlerdir (şekil 26). Firmaların % 88'i Amasya'daki hammadde kalitesini en önemli faktör olarak nitelendirirken, % 81'i hammadde maliyetlerine ve % 76'sı da hammadde kapasitesine vurgu yapmışlardır.

Şekil 26: Amasya'daki Firmalar Gözüyle Amasya'nın Sunduğu Avantajlar

Buradan hareketle, hammadde kaynakları açısından Amasya bölgesi, doğal taş sektöründeki yatırımcılara üç önemli rekabet üstünlüğü sunmaktadır;

- a) Hammadde kaynaklarının çok yüksek düzeydeki büyüklüğü;
- b) Hammadde kaynaklarının yüksek kalitesi ;
- c) Hammadde kaynaklarının özel nitelikleri;

Yukarıda sayılan her üç avantajın da “taklit edilemeyen” ve “özgün” nitelikte olması, Amasya'daki yatırımları doğrudan doğruya “rekabetçi yatırımlar” haline getirmektedir.

Girdi koşullarını oluşturan en önemli unsurlardan biri işçiliktir. Nitelikli işgücünün önünde gelen temel ihtiyaçlarındandır. İşgücünün nitelikli olarak kabul edilmesinin ön şartı; çalışanların geçmiş yıllardan bu yana elde ettikleri tecrübe birikimidir. Çalışanların sektör tecrübesi bir yandan maliyetleri azaltacak ve diğer yandan da verimliliği arttıracak bir katma değer anlamına gelmektedir.

Amasya'da 1990'lı yıllara dayanan doğal taş işletmeciliği iki farklı noktadan nitelikli işgücü havuzuna katkı sağlamaktadır. Bunlardan birincisi; uzun yıllar boyunca doğal taş sektöründe çalışan insanların varlığıdır. Bu nitelikteki çalışanların bölgedeki varlığı ve sayıca büyüklüğü yeni gelecek olan işletmeler için de hazır bir bilgi birikimini ve potansiyel verimliliği temsil etmektedir. İkincisi ise; doğal taş sektörünün bölgede uzun yıllardır bir faaliyet alanı olması hem ilde hem de sektörde çalışan insanların yakın çevrelerinde sektörel faaliyetlere ilişkin bir farkındalık oluşturmaktadır. Bu farkındalığın sürekli devam etmesiyle, sektörün detaylarına yönelik (kullanılan makine ve ekipmanların neler olduğu, sektörde hangi tür işçiliklerin bulunduğu, ne tür vasıfların gerektiği, bu vasıfların nasıl kazanılabileceği gibi) kolektif bir aşinalık ortaya çıkmaktadır. Bu aşinalık, hem mevcut işletmeler hem de yeni yatırımcılar için Amasya bölgesindeki önemli bir zihinsel altyapı olup, sonraki süreçlerde kalifiye çalışanların ortaya çıkmasını kolaylaştıracak ve hızlandıracak bir faktördür. Bu durum, Amasya'da doğal taş sektöründe faaliyet gösteren işletmeler tarafından önemsenmektedir.

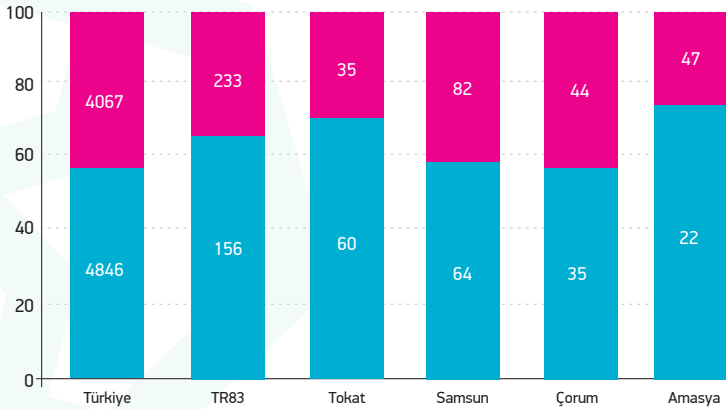
Yukarıda sunulmuş olan Şekil 26 incelendiğinde, en çok ön plana çıkan hammadde faktörleri hariç tutulursa, Amasya bölgesindeki işçilik faktörünün en fazla dikkate alınan faktörlerden olduğu

açıktır görülmektedir. Kısaca, işçilik açısından bakıldığında Amasya bölgesi, doğal taş sektöründe yüksek verimlilik ve işçilik maliyetlerinin azaltılması için hazır bir zemin sunmaktadır.

Ayrıca, Amasya bölgesini çevreleyen 4 ayrı üniversitenin bulunması (Amasya Üniversitesi, 19 Mayıs Üniversitesi, Gazi Osman Paşa Üniversitesi ve Hitit Üniversitesi), bu üniversitelerdeki çok sayıda meslek yüksekokulunun varlığı ara eleman temini bakımından bir kaynak teşkil etmektedir. Aynı şekilde, bu üniversitelerin mühendislik ve teknik fakülteleri de sektördeki işletmelerin orta kademeleri için önemli bir insan kaynağı faktörüdür.

Şekil 27’de TR83 bölgesi illerindeki orta öğretim kurumlarının dağılımı görülmektedir. Türkiye genel itibarıyla bakıldığında, mesleki - teknik ortaöğretim kurumları ile genel ortaöğretim kurumlarının yaklaşık olarak eşit dağılım gösterdiği görülmektedir. Ancak Amasya’da ise mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının sayısı genel ortaöğretim kurumlarının sayısının 2 katından fazladır. Bu durum bölgeye yatırım yapacak olan işletmeler açısından önemli bir avantaj teşkil etmektedir.

Şekil 27: Ortaöğretim Kurumlarının Dağılımı, 2010

Kaynak: TR83 Bölgesi Mevcut Durum Analizi, 2011)

Girdi koşulları arasında yer alan bir diğer unsur, enerji faktörüdür. Enerji maliyetlerinin düşüklüğü ya da yüksekliği toplam maliyetleri doğrudan etkileyen bir faktördür. Amasya bölgesindeki enerji maliyetlerine bakıldığında Türkiye genelinden farklı olmadığı görülmektedir. Enerji, genel olarak Türkiye’nin her yerinde pahalı bir girdidir. Bununla birlikte, Kalkınmada Öncelikli Yörelere kapsamındaki illerde OSB’lerde yapılacak yatırımlara yönelik elektrik indirimleri Amasya’yı da kapsadığı için bu durumu olumlu bir girdi faktörü olarak değerlendirmek gerekir. Ayrıca, Amasya bölgesinde enerji altyapısının problemsiz oluşu nedeniyle enerji kesintileri söz konusu değildir. Bu da, enerji faktörü çerçevesinde bir diğer önemli avantajı ifade etmektedir.

3.4.2. Devlet Teşvikleri

Devlet tarafından organize edilen yatırım teşvikleri; Ekonomi Bakanlığı, Teşvik Uygulama ve Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğü tarafından uygulanmaktadır. Dördüncü bölgede bulunan Amasya'da bu destekten yararlanabilmek için asgari sabit yatırım tutarının 500 bin TL olması gerekmektedir. Ekonomi Bakanlığı hem genel hem de bölgesel teşvik belgeleri için başvuru almakta, ayrıca TSO'lar ve Kalkınma Ajansları da genel teşvik sistemi kapsamında başvuruları değerlendirmektedirler. Devlet teşviklerini şu başlıklar altında toplamak mümkündür:

Gümrük Vergisi Muafiyeti: Teşvik belgeli yatırımlar için alınacak her türlü makine-ekipman Gümrük Vergisi'nden muafır.

KDV İstisnası: Teşvik belgeli yatırımlar için alınacak makine ekipman, yapım işleri ve alınacak hizmetler KDV'den muafır.

Yatırıma Katkı Oranı: 31.12.2013 tarihine kadar başlanılan yatırımlarda yatırıma katkı oranı %30, 01.01.2011 tarihinden itibaren başlanılan yatırımlarda yatırıma katkı oranı %25 olarak uygulanacaktır.

Vergi İndirim Oranı: 31.12.2013 tarihine kadar başlanılan yatırımlarda indirim oranı %70, 01.01.2011 tarihinden itibaren başlanılan yatırımlarda yatırıma katkı oranı %60'tır.

SGK İşveren Hissesi Desteği: Desteğin Sabit Yatırıma Oranı %25'tir ve uygulama süresi 5-6 yıllık bir süre kullanılabilecektir.

Yatırım Yeri Tahsisi: Tüm sektörlerdeki teşvik belgeli yatırımlara yatırım yeri tahsisi yapılabilir.

Faiz Desteği: TL Kredilerde 4 puan, Dövizle endeksli kredilerde 1 puan destek verilmektedir.

Tablo 5: Teşvik Sistemi

Kaynak: Merzifon OSB, Merzifon Ankastre Kümelenmesi Raporu, 2011.

Dördüncü bölgede bulunan Amasya'da yapılacak 5 milyon TL'lik bir yatırım ve 40 kişilik bir istihdam sonucunda alınabilecek destek miktarı 3 milyon 29 bin TL'ye kadar ulaşmaktadır. Bu rakam % 61'lik bir yoğunluğu göstermektedir (Tablo 6).

Tablo 6: Örnek Yatırım ve Teşvik Tablosu

Yatırım Tutarı: 5 Milyon TL, İstihdam: 40 Kişi

Bölgeler	1.	2.	3.	4.	5.	6.
Destek Unsurları (1000 TL)	BÖLGE	BÖLGE	BÖLGE	BÖLGE	BÖLGE	BÖLGE
KDV İstisnası	114	114	114	114	114	114
Gümrük vergisi muafiyeti	70	70	70	70	70	70
Vergi İndirimi	750	1000	1250	1500	2000	2500
Sigorta pr. İşv. His. Des.	165	248	413	495	578	826
Faiz Desteği	-	-	500	600	700	900
Yatırım yeri tahsisi	250	250	250	250	250	250
Gelir vergisi stopajı	-	-	-	-	-	542
Sigorta primi işçi hissesi	-	-	-	-	-	595
Toplam Devlet Desteği	1349	1682	2597	3029	3712	5797
Destek Yoğunluğu	27	34	52	61	74	116

3.4.3. Destekleyici Faktörler

Yatırımcılar için ürünlerini iç ve dış pazarlara ulaştırabilme kolaylığı ve bu ulaştırmanın oluşturacağı maliyetler en az üretim tesisleri kadar önemlidir. Tüm sektörler ve yatırımlar için geçerli olan bir kural olarak; pazar başarısının temellerinden biri pazarlara yakın olabilmektir. Böylece işletmeden pazara ürün akışını yürütmek ve pazardan da temel girdilerin, çalışanların, yöneticilerin, makine ve ekipmanların işletmeye akışı sürdürülebilir olacaktır. Sanayi alanında gelişmiş tüm bölgelerin en önemli ortak özelliklerinden biri, ulusal ve uluslararası lojistik imkanlarına sahip olmalarıdır. Amasya bu açıdan avantajlı bir konuma sahiptir. Kara ve demiryollarının kuzey-güney ve doğu-batı açısından kesişim noktasında bulunan Amasya, bütün ulaşım alternatiflerini kullanabilecek bir yerdedir.

Amasya'nın, deniz yolu avantajlarını kullanabilme açısından, Samsun Limanı'na olan yakınlığı oldukça önemlidir. Amasya ile Samsun limanı arası 128 km olup, ortalama 1,5 saatlik bir sürüş mesafesi söz konusudur. Samsun limanı Karadenizdeki en büyük ve ülke çapında 5. büyük limandır. Samsun limanının demiryolu bağlantısına sahip olması Amasya'daki üretim tesislerini Karadeniz yoluyla Rusya, Gürcistan, Bağımsız Devletler Topluluğu, Ukrayna, Romanya, Bulgaristana komşu yapmaktadır (şekil 28). Ayrıca İstanbul üzerinden dünya pazarlarına ulaşım bir diğer avantajdır.

Şekil 28: Samsun Limanı ve Karadenize Komşu Ülkeler

Amasya'da demiryolu ve havayolu açısından da önemli imkanlar bulunmaktadır. İç hat seferlerine açık durumda bulunan Merzifon Havalimanı Amasya Merkez'e 45 km mesafededir. Bunun yanında uluslararası uçuşlara açık bulunan Samsun Çarşamba Havalimanı ise Amasya Merkez'e 153 km mesafededir. Bu iki havalimanı, özellikle yabancı yatırımcılar ya da yabancı yatırımcılarla iş yapanlar açısından çok önemli bir avantaj sağlamaktadır. Böylelikle uluslararası bağlantıların kurulabilme imkanı, yatırım faktörlerinin değerlendirilmesinde Amasya adına bir üstünlüktür. Havayolu avantajının kullanılmasıyla Amasya Türkiye'deki birçok önemli merkeze sadece 1 saat uzaklıktadır. Bunun yanısıra, İstanbul üzerinden yapılan uçuşlarla, önemli dünya metropollerine olan uzaklığı da oldukça cazip bir avantaj durumundadır. Nitekim, daha önceki bölümlerde sunulan tablo 26'da (Amasya'daki Firmalar Gözüyle Amasya'nın Sunduğu Avantajlar) lojistik avantajlar % 62'lik bir oranla hammadde faktörlerinden hemen sonra gelmektedir (bkz. Tablo 26)

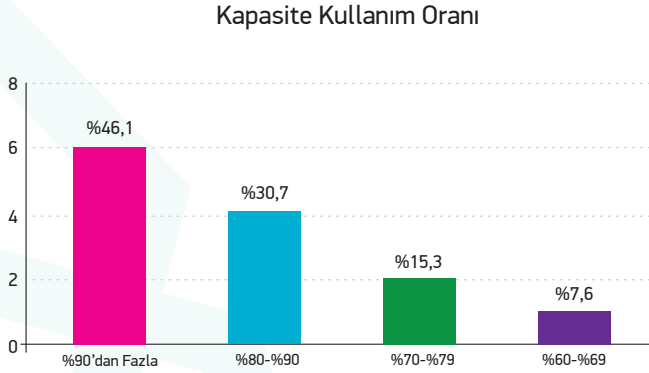
3.4.4. Talep Koşulları

Amasya Valiliği 2010 yılı verilerine göre Amasya'nın ihracat rakamlarına bakıldığında Almanya, İspanya, İngiltere, ABD, Irak ve Gürcistan'ın belirginleşen ülkeler olduğu görülmektedir. Valiliğin araştırmasında bu ülkelere hangi miktarda ihracat yapıldığı belirlenmemiştir. Bununla birlikte, bu raporun hazırlanması sürecinde gerçekleştirilen anket çalışmasının sonuçlarına göre, doğal taş sektöründe en çok ihracat yapılan ülkeler; Çin, S. Arabistan, Irak, Rusya ve Gürcistan'dır. Buna ilişkin tablo "girdi koşulları" bölümünde tablo 24 olarak verilmiştir.

Amasya Valiliğinin yaptığı araştırmaya göre (Bilim, Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü saha araştırması) 2011 yılında Amasya doğal taş sektörünün yaptığı ihracat miktarı 41.3 milyon ABD doları olarak gerçekleşmiştir. Amasya'daki doğal taş sektörünün en büyük avantajı "Amasya beji" olarak bilinen bir mermer türüne sahip olmasıdır. Bej renkli mermerin belli bir modaya tabi olmaksızın her dönem talep edilmesi, önemli bir pazar avantajını oluşturmaktadır. Ayrıca, Amasya beji nedeniyle dünya doğal taş pazarında Amasya bölgesinin tanınması Amasya'daki diğer mermer türleri için de "pazarda bilinirlik" açısından bariz bir üstünlük sağlamaktadır. Amasya'da doğal taş sektöründe faaliyet gösteren firmaların kapasite kullanım oranı incelendiğinde, üretimlerine karşılık pazarda

talep sıkıntısı yaşamadıkları anlaşılmaktadır (şekil 29). Yapılan anket çalışmasının sonuçlarına göre firmaların % 46.1'i kapasite kullanım oranlarının % 90'ın üzerinde olduğunu belirtmekte ve ayrıca % 30.7'si de kapasite kullanımlarının % 80 - % 90 aralığında olduğunu söylemektedirler ki her iki grup bir arada değerlendirildiğinde % 76.8 'lik bir büyük grubu oluşturdukları görülmektedir.

Şekil 29: Amasya Doğal Taş Sektöründeki Firmaların Kapasite Kullanım Oranları

3.4.5. Rekabet koşulları

Amasya İli, doğal taş rezervi açısından özel avantajlara sahip bir bölgedir. Sektör panelleri ve işletmeler ile yapılan görüşmelerden elde edilen bilgilere göre, Amasya'daki hammadde miktarı, hammaddenin kalitesi ve hammaddenin özgün nitelikleri Amasya bölgesindeki yatırımcılara doğal bir rekabet avantajı sağlamaktadır. Bu konuda araştırmaya katılan tüm katılımcılar görüş birliği içindedir. Amasya'daki sözkonusu hammadde avantajları, yapılan üretimlerin hem iç pazarlarda hem de dış pazarlarda kolaylıkla ön plana çıkmasına imkan tanımaktadır. Gerek sektör panellerinde ve gerekse anket çalışmasında katılımcı firmaların özellikle vurguladıkları bir nokta; Amasya bölgesinin blok mermer üretiminde Türkiye'de en yüksek verimliliğe sahip olan bölge olduğu gerçeğidir. Bu durum Amasya'nın sahip olduğu rekabet üstünlüğünü güçlendirmektedir.

Dünya doğal taş sektöründe en önemli oyuncularından biri Çin olmasına rağmen, Amasya beji bu durumdan olumsuz yönde etkilenmemektedir. Bunun en önemli nedeni; Çin'in bej mermer kaynaklarının yetersizliği nedeniyle bej mermer ithalatçısı olması ve ikinci olarak da Çin'de yapılan üretimin büyük kısmının yine Çin iç pazarında tüketilmesidir. Dolayısıyla, dünyada birçok sektör için başlıca tehdit olan Çin faktörünün Amasya doğal taş sektörü için bir tehlike oluşturmadığına ve hatta Amasya bölgesinin en önemli müşterisi olduğuna dikkat edilmelidir. Dünya'nın önemli doğal taş kaynaklarından biri olan İran ise uluslararası sisteme entegre olmaması nedeniyle ve sürekli ambargo koşulları sonucunda dünya doğal taş pazarında ciddi bir rakip olmaktan çok uzaktır. Batı dünyasındaki rezervlerin giderek azalması ise Türkiye'yi ve Türkiye'de önemli bir rezerv miktarını temsil eden Amasya'yı dünya doğal taş pazarında doğal bir biçimde ön plana çıkarmaktadır.

Türkiye'de çeşitli bölgelerde kümelenme olmasına rağmen, bu kümelerde uzun yıllar boyunca eski yöntemlerle yapılan üretimler doğal taş rezervlerine zarar vermiş ve üretimi azaltmıştır. Amasya bölgesi ise henüz yeni canlanan bir bölgeyi temsil etmektedir. Ayrıca, Amasya'nın lojistik avantajları rekabette Amasya'yı destekleyen bir faktördür. Kısaca, bir yandan Amasya'daki doğal koşullar ve bir yandan da dünyada yaşanan gelişmeler sonucunda Amasya bölgesi yatırımcılara yüksek düzeyde rekabet üstünlüğü sunan bir bölge durumundadır.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- Amasya Valiliği (2011). İstatistiklerle Amasya 2010 Raporu.
- Cleveland, (2007)CMMC (Chinese Market Monitoring Center), 2010 Raporu.
- Encyclopedia of Earth.(Eds. Cutler J. Cleveland), "Dimension stone". Washington, D.C.: Environmental Information Coalition, National Council for Science and the Environment.
- Eraslan H. ve diğerleri (2008). Bilecik Bölgesi Mermer Sektörünün Uluslararası Rekabetçilik Analiz. Mustafa Kemal Üniversitesi SBE Dergisi, c. 5, s:10
- Hatch Report 2011, Hatch's Investment Group
- İGM Maden Metal ve Orman Ürünleri Daire Başkanlığı, Doğal Taş Sektörü, 2012.
- İMMİB , Maden Sektörü Değerlendirme Raporu 2011.
- MÜSİAD Lojistik Sektör Raporu, 2010.
- T.C. Ekonomi Bakanlığı (2012.)Yeni Teşvik Sistemi, <http://www.ekonomi.gov.tr>, Erişim Tarihi:24.09.2012
- T.C. Ekonomi Bakanlığı, Madencilik Sektörü Raporu, 2011.
- Türkiye Kalkınma Bankası Raporu, Blok Mermer ve Mermer İşleme Sektörü, 2004.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) (2012). 2012 Yılı Tarım İstatistikleri, <http://www.tuik.gov.tr>, Erişim Tarihi:24.09.2012
- TR83 Bölgesi Mevcut Durum Analizi,2011
- Ulu, M. İlker (2008), Dünya Doğal Taş Ticaretinde Türkiye'nin Konumu, İMMİB, İstanbul.
- World Stone Industry Data 2004, www.stoneworld.com (erişim tarihi: 11 Ekim 2012)